

armatei și luptelor duse de Alexandru. Citeva momente din această lungă expediție sînt: Gordion, lupta de la Issos, lupta lui Alexandru cu Poros, drumul prin deșertul Gedrosiei, Babilon.

Istoria lui Alexandru este determinată în ultimă instanță — după Arrianus — de calitățile și defectele monarhului, pe care scriitorul îl observă și studiază cu atenție.

Este interesant de urmărit felul în care încearcă istoricul să se descurce în hățișul informațiilor, să aleagă dintre aparențe motivul real, mobilul diverselor acțiuni și atitudini. El este determinat în aceasta de concepția sa istorică, de convingerea că scrie pentru ca *Istoria* sa să constituie o lecție de morală.

Din punctul de vedere al artei literare, lucrarea are o certă valoare. Limba este clară, stilul concis, vioi, variat; digresiunile pe diverse teme, legate însă de firul acțiunii (comparație între mai multe mituri ale lui Heracle II, 16, descrierea incintei templului lui Ammon III, 4, sumară descriere a Indiei V, 6, metodele de construire a unui pod de vase V, 7, drumul prin deșert VI, 25), fie că alcătuiesc cadrul acțiunii, fie că punctează momentele cele mai importante.

Din lectura volumului, cit și din confruntarea a două cărți cu originalul, rezultă că traducerea (după ediția lui A. G. Roos, în colecția Teubner, Leipzig, 1907) este nu numai corectă și fidelă textului grec, dar și reușită din punctul de vedere al limbii române.

Uneori se întimplă ca textul grec să fie mai plastic ca putere de expresie, iar textul românesc să urmărească mai mult sensul general, ca exemplu în IV, 3, 1; IV, 25, 1.

Citeva fraze sau pasaje, ca IV, 4, 5, sau IV, 8, 2 (paranteza) ar fi avut de câștigat în claritate printr-o stilizare mai atentă.

Limba traducerii este îngrijită, corectă, frumoasă, cu o vădită tendință de modernizare a stilului. Mergînd pe această linie s-a ajuns din cînd în cînd la unele formulări improprii, ca în următoarele exemple: «văzîndu-și oamenii puși pe fugă și pe tebani urmărindu-i dezlînat...» (I, 8, 5); «adversarii lor se numărau printre cele mai prăpădite și mai neîndemînatice popoare din Asia...» (II, 7, 5); soții îi prezentau scuzele lor pentru cele petrecute... acesta din urmă îi răspunde politicos» (IV, 5, 1). Subliniem însă că acestea sînt observații cu totul de amănunt față de exactitatea traducerii, unitatea și frumusețea stilului.

În încheierea volumului, schița organizării armatei terestre și a flotei lui Alexandru, cea a familiei ultimilor Ahemenizi și cea a satrapilor lui Alexandru, concentrează cîteva date absolut necesare pentru studiul unui specialist.

Pentru aceștia, cit și pentru cititorii neavizați, dar interesați de istorie, traducerea *Istoriei* lui Arrian oferă un material inedit și interesant.

Ἀνάβασις Ἀλεξάνδρου face astfel parte dintr-un șir de traduceri care ilustrează epoca elenistică și romană, parte din traduceri apărute deja: Polibiu, Appian, Plutarh, Arrian aci prezentat, parte aflate în planul Editurii științifice, ca Pausanias, Dio Cassius și altele.

În felul acesta se realizează treptat un deziderat vechi al Academiei, enunțat încă de la fondarea ei: publicarea de traduceri valoroase din autorii antici.

Marina Marinescu

ÉPICTÈTE, *Entretiens*. Livre IV. Texte établi et traduit par Joseph Souilhé, avec la collaboration de Amand Jagu. Paris, Les Belles Lettres, 1965, 93 pagini duble.

Prezentînd în volumul VIII al Studiilor clasice (p.331) cartea a III-a a *Conversațiilor* lui Epictet apărută în celebra colecție patronată de Asociația Guillaume Budé, încheiam dorindu-le

editorilor să poată termina cât mai grabnic editarea. Ea se încheie acum la aproape un sfert de veac de la moartea lui J. Souilhé, dar trebuie să recunoaştem că, după lunga odisee a acestui text, cel de al patrulea volum nu s-a lăsat aşteptat.

Volumul este alcătuit, se pare, pe aceleaşi principii ca şi precedentul: un aparat critic substanţial, fără a fi exhaustiv, note relativ puţine şi în general scurte (cu câteva excepţii: p. 5,8,12,20), mai ales trimiteri comparative la surse sau la locuri similare. De mirare este faptul că cele mai multe nu trimit la opere stoice, lucru regretabil dacă avem în vedere disputa, neîncheiată încă, asupra lipsei de originalitate a doctrinei lui Epicur. Ar fi fost de asemenea necesare cât mai multe trimiteri chiar la *Manualul* lui Epictet.

De altfel repartitia foarte inegală şi în parte arbitrară a notelor ne-ar fi făcut să credem că ele au rămas într-o fază nedefinitivă din cauza morţii lui J. Souilhé, dacă n-am fi găsit citate în note câteva (din păcate prea puţine) lucrări ulterioare (p.23: *Roman Stoicism* a lui E. Vernon Arnold, London, 1958; p. 37: *Epictète et Platon* a lui A. Jagu, Paris, 1946; p.62: *Chrysippe* de E. Bréhier, P.U.F., 1951; p.90: V. Goldschmidt, *Le système stoïcien et l'idée de temps*, Paris, 1953) care nu pot, evident, aparţine lui J. Souilhé. Ar fi fost necesară, ca şi la volumele anterioare, o notă cit de scurtă care să precizeze rolul fiecăruia în această colaborare. În aceste condiţii este greu să imputăm scăpări din vedere ca « Démosthène, Contre Stéphanos » (sic! p. 6, notă). În orice caz, la un text filozofic, chiar dacă nu din cele mai dense, cum e cel de faţă, ar fi fost dorit note mai bogate şi mai numeroase, aşa cum ne-a învăţat societatea « Les Belles Lettres » în ultima vreme, cu ediţii ca *Bellum Africanum* (1949) şi *Bellum Alexandrinum* (1954).

Traducerea continuă să fie fidelă şi adesea elegantă, tiparul, după cât ne-am putut da seama, corect. Toţi cei interesaţi de problemă rămân recunoscători editurii pentru publicarea acestui text fundamental al stoicismului.

C. Poghirc

AMMONIUS, *De adfinium uocabulorum differentia*, edidit Klaus Nickau (Biblioteca Scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana), Lipsiae, 1966, LXXVII + 182 p.

Biblioteca Teubneriană editează în ultima vreme, paralel cu autorii « clasici », tot mai multe texte rare, cu un caracter tehnic special: *Onirocritica* a lui Artemidorus Daldianus şi *De Musica* a lui Aristides Quintilianus (1963), *Ars grammatica* de Charisius ş.a. Extrema utilitate a unor astfel de texte pentru specialiştii, atât din punct de vedere lingvistic, cât şi sub raportul conţinutului este evidentă. În special necesitatea editării tratatelor greceşti de lingvistică, mult mai rar publicate decît cele latineşti, se făcea de mult simţită.

Cartea lui Ammonius este un fel de dicţionar de sinonime greceşti, cu definirea diferenţelor semantice şi ilustrarea lor, cel mai adesea, prin exemple sugestive din autori. Deşi editată de vreo cincizeci de ori de la *editio princeps* (Aldus Manutius, 1497) mai ales în epoca veche, textul n-a mai cunoscut îmbunătăţiri critice esenţiale de la 1822 (ed. G.H. Schaefer, Lipsiae). Lexiconul lui Ammonius este o epitomă de dată bizantină a unei lucrări atribuite lui Herennius (sfîrşitul sec. I, începutul sec. II e.n.), care a mai servit (ca şi prescurtarea lui Ammonius însuşi) ca model şi altora. Lucrarea lui Ammonius s-a păstrat în 10 manuscrise (sec. XV—XVII). Editorul a citit în original manuscrisul B (un *Codex Athous*, sec. XV), unul din cele mai vechi şi mai complete, precum şi *editio princeps*, şi a folosit microfilme pentru celelalte manuscrise.

Nemulţumindu-se cu atât, editorul a folosit toate sursele indirecte, atât cele care îl urmează direct pe Herennius, cât şi pe Ammonius, cum ar fi *Περὶ διαφορᾶς λέξεων* a lui Ptolemaeus